

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI LAKÁS:

Széchenyi-téren, a hidkaputól kimenet balra a 26. szám alatti ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint 3-szor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt. Ára évi negyedrre 3 ft. o. é. Hirdetési ár: 5 hasábos sorért 1-kr 7 kr., 2-kr 6 kr., 3-kr 5 kr. o. é. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelik.

A „nyilvántartási” cikkek sora után 20 kr. előleg befizetése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középutca, STEIN J. könyvkereskedése.

Előfizetési díj

K. KÖZLÖNY

július—decemberi folyamára.

Egészévre . . . 12 forint.

Félévre . . . 6 „

Évnegyedre . . . 3 „

Az előfizetési pénz kiadó Stein János középutcai könyvkereskedésébe küldendő, hol a megrendelt példány pontos megküldéséről intézkedve van.

Erdély helyzetéről.

II.

(D) A mint előbbi cikkünkben észleltük, Erdély népei az alapeszmében t. i. az egyéni jog felfogásának alapelméletében egymással egyetértenek, ez egyetértést nem zavart meg az, hogy p. o. a románok minél kevesebb vagy éppen semmi censust óhajtanak a közjogok gyakorolhatása végett az egyéni jogosultság részére.

Az alapeszmében egyetértés meg van azért, habár a pártnézetek szerint egyik kisebb, a másik nagyobb censust óajt; mert hisz a census időszakonként változik, s az egész a körülményeknek s ezekből időszakonként felmerülő nézeteknek van alárendelve.

Az sem változtatja az alapjogban egyetértést, hogy ha p. o. a szászok amúparnak, a magyarok a nagyobb földbirtoknak követelnek aránylagos befolyást a közügyek intézésénél; oly factorok ezek, melyeknek éppen ignorálása által volna megsérve az egyéni jogosultsága, mely jogosultság a létező tulajdonnak védelmezhetését követeli mindaddig, míg az államot nem fektetik socialisticus vagy communisticus alapra; oly factorok ezek, melyeket eddigi törvényeink is tekintetbe vettek.

A mi közöttünk a vizsály kérdése, az egyszerűen az, hogy Erdély népei az egyéni jogot különböző ország-határokat közt kívánják gyakoroltatni a szerint, a mint azáltal akár nemzetiségi érdeküknek, akár magának az egyéni jognak nagyobb előnyöket képzelhetnek. Hogy a felfogásban lényeges szerepet visz a féltékenységi vagy ellenszenv, azt sem lehet tagadni, sőt még azt sem, hogy e téren már a szenvedélyek lévén felköltve a féltékenység vagy ellenszenv miatt magát a legszentebbet, az egyéni jogot hozzák aldoztat.

Annak elítélésére nézve, hogy melyik álláspont helyesebb és igazságosabb, nem lehet a tények logikájából kiindulni. A tények igen gyakran megtagadják a legtisztább igazságot is, s azok ellenében a valódi eszmének csak azon diadala van, hogy a tények eredményei ephemerék, míg az emberi meggyőződésé vált eszmék örökök, s a megállapodásnál mindig ezek kerekednek felül.

A legigazságosabb program lehet az, a mely az emberi kísérletek tapasztalati eredményeit leginkább megközelíti s egyszersmind azon ország vagy terület multjával s benső körülményeivel — a melyben felállított — legigazságosabb összhangzásban áll.

Mi erdélyi magyarokul az egyéni jognak nem látjuk teljes garantíáját Erdély ugy nevezett országos autonómiájában, s teljességgel nem fedezhetünk fel abban többet egy oly szerencsétlen tartományi autonómiánál, a melyhez a birodalom egyik tartományának autonómiája sem hasonlítható.

Erdély már régebb idők óta elég érett-séggel bírt belátni azt, hogy oly hatalmas birodalom szövetségében a beolvastani törekvő más népfaj erkölcsi, anyagi és hatalmi suprematiája alatt, kellő országlati képességet önmagából ki nem fejthet, nem lévén erre elég erkölcsi, de még inkább nem elég anyagi ereje.

Codification a magyar királysághoz közvetlenül tartozásunk korából vette erejét, s magyar köz és magánjog codexe itt is a Werbőczy által összeállított hármastörvénykönyv s a királyok decretumai, az approbata és compilata constitutiók csak azon codex időszakonkénti országgyűlési toldozgatásai, melyek kellő egészet nem képeznek, s bennök éppen nincs azon rendszeresség, melyet

a szabatos igazságszolgáltatásra s közigazgatásra célzó codificatio jelenlegi fejlettsége igényel.

Hogy Magyarország törvényhozása erősebb volt, azt mutatja jobb codificatioja. Habár ott sem történtek kiegészítő munkálatok; de egyes részletekben correct és tüzetes törvények hoztak, az igazságszolgáltatás a kor szellemével haladott elé, annyira, hogy ott már csak a hozott határozatok összeállítása s rendszeresítő kiegészítése szükségeltetett.

Ama törvényhozás ugy a jogok s kötelek megadásában, mint a perrendtartás szabatosításában annyira ki volt már fejlődve, hogy az országbírói értekezletnek alig pár iv munkálata volt szüksége összekötni a magyar törvénykezést az osztrák codex és processuale évtizedes hagyományával; míg ily megoldás Erdélyben sokkal nagyobb munkát, vagy pedig csak is az országbírói értekezlet s a Királyhágón tuli törvénykezési rendszer elfogadása által történhetett volna, s történhetnék ma is.

Es mennyivel előbb állott a magyar törvényhozás az államgazdászati kérdésekben! Míg mi a jobbágy-viszonyokra nézve csak a Mária Terézia-féle normativumoknál állottunk; Magyarországon már kimondották volt az örökösödést; míg mi az insurrectionalis funduson kívül más pénzalappal nem bírtunk; addig Magyarország törvényt hozott a föld-hitelintézetéről; míg mi csak sóhajtoztunk egy muzeumért; Magyarország tudományos akadémiát állított. S hová jutott vízi s száraz közlekedése, hová kereskedelme, míg nekünk egy talpalatnyi vasutunk, s egy gőznaszádunk sincs sehol?!

Es valóban mindez nem annyiban erkölcsi mint anyagi tehetetlenségünk kifolyása volt. Hirlapokban s zoldszatlokban elég szabadelvűség vezette a tanácskozásokat; de az országgyűlésen a rendszer malomköve feküdt, a kormány stagnatioja miatt a szabadelvű eszmék nem haladhattak előre, az országgyűlési kormány-előterjesztmények apró és mellék kérdéseket hoztak szőnyegre s kiegészítve ezeket a sérelmek feletti hosszas és halátlan küzdelmek, Erdély törvényhozása előhaladott irányban a fejlett eszmék daczára sem működhetett.

Az erőtelien küzdelem tapasztalata, s a királyság együttléte korábbi sikerültebb államélet megfontolása birta arra végre Erdélyt, hogy évszázad óta az anya királysággal való összeolvadást sürgesse.

Tudjuk, hogy már a mult század végén hatalmas közvélemény nyilatkozott Erdély minden tényező nemzetségei közt az anya királysággal szorosabb egyesülés mellett; ha felítjük az 1791-diki országgyűlés jegyzőkönyveit, meggyőződünk a felől, hogy magyar, székely és szász teljesleg egyetért e felfogásban, s csak néhány olygarcha hatalom-vágya rontá meg az udvarnál azon idővös reform kivételét, a mely az óta Erdélyt a mostaninál sokkal boldogabb viszonyok közé helyezte volna.

Az óta csaknem egy század tün el, a nagy ígéretek, melyekkel akkor a külön-szakítás politikája kecsgetetett, éppen nem teljesedtek; meddő és terméketlen országgyűléseinkkel könnyedén elbánt a kormány, melynek óriás hatalma ellenében egy ily erőteljes kis ország képviselete kellő nyomatókkal nem bírhatott; törvényhozásának hatásköre nem terjedett túl az osztrák tartományok landtagjainak hatáskörén, mint ők, ugy mi is csak alázatos jóváhagyói lehetünk a kormány intézkedéseinek; annyira, hogy a felvilágosodottabb kor országgyűlési szónokai hálát adtak az égnek, hogy évtizedeken át a hatalomszó elzárta volt Erdélyt az országgyűlés gyakorlatától, s ezáltal megmenté azon balsorstól, hogy rendre minden törvényes jogai-ból kiszavazzassa magát a regalistik s hivataloskodók képviseletének rendszere folytán tulerőben levő kormány szándékaihoz képest.

A mint fejlődött hazánk politikai érettsége, ugy vált mindnyájunk előtt mind tisztábbá az, hogy Erdély a valódi önkormányzásra, oly hatalmas kormányal szemben, képtelen, s hogy az osztrák abszolutrendszer naponta döntőbb befolyást gyakorol viszonyainkra.

Természetes, hogy azalatt a sokkal nagyobb erejű Magyarország talán irigylésünkre méltó eredményekhez jutott, ha t. i. testvéri részvétünk az irigység indulatát felül nem multa volna.

Igy természetesen fejlett ki politikánkban azon egyesülés szorgalmazása, a mely a historiai multban lelő igazolását, s a minnek egyedül lehetett alkotmányos értelem, miután Erdély a magyar királyi korona alá megint visszatért.

Igy érelődött országgyűléseinken az egyesülés eszméje, míg végre maga a kormány állott ez eszme élére királyi előterjesztmény gyanánt, és nem zivataros időkben küldetett le az eszme országos képviseletünkhöz, s 1848-ban a törvényes országgyűlés minden legkisebb ellenmondás nélkül fogadta el, formulázta azt törvénycikké, s erősítette meg a törvényesen uralkodó császári és királyi fölség által.

Sőt kiterjesztvén ez országgyűlés a képviseleti jogot az összes népre, az ország minden hatósága megválasztá követit a pesti országgyűlésre, azok oda nemzeti s felekezeti különbség nélkül meg is jelentek.

Es így a teljes egyesülés törvényes és gyakorlati tényré vált, s Erdélynek még egyetlen egy joga maradt fenn: a közös képviselet által megállítani azon viszonyt, mely az egyesülés közigazgatási és magánjogi következményeit a két országrész közt, s illetőleg a Királyhágón inneni részre nézve meghatározza.

A dolgok ily természetes fejlődését egy világ katasztrofa szakította meg. Páris lángba borult, a forradalom által alkotott trón is összeomlott, köztársasági eszmék vonultak át Európán, a legitim kormányok consternálódtak, a népek féket vesztettek, a forradalmi eszlem áthuzodott Európán, áttört a Kárpátokon, s az alkotmányos rend, a polgári béke mindenütt felbomlott.

A katasztrofok félbeszakíták törvényhozáskunk csöndes alkotását, s egyszerre felettünk is a forradalom lángjai csaptak össze. Es im jött rá az absolutismus, mint a forradalmi korszakok rendszeres következménye. Ez is túlte magát, s következni kellett volna a visszaalkotásnak. Ő felsége az octoberi diplomában a visszahelyezés eszméit tette le; de a ministerium egy új rendszert alakított azon alapokból. Mi az oct. diplomában üdvözöltük Austria alkotmányosságát, mint megfőrt s miénk mellett. De a kormányférfiak az elévülés elméletét állították fel. Az ő alkotmányosságok reánk nézve az addigi absolutismusnál is veszélyesebbé vált. E rendszert azonban az uralkodói eszme túléli. Es ez eszme nem egyéb, mint alkotmányos Austria, alkotmányos magyar királyság egymást segítve, egymást kiegészítve.

Kolozsvár, július 15.

(H. S.) Ma apostolok oszlásának napja!

Ma két éve, éppen apostolok oszlásának napján, nyitattott meg Szebenben az erdélyi tartományi gyűlés, a legitim szempont hívei, a magyar és székely képviselők nélkül, a kik hazaoszlának, hogy — daczára négy rendbeli választási kísérletnek — soha e gyűlés körébe ne vonathassanak!

Ma, apostolok oszlásának napján, lett volna a szélesebb reichsrath is eloszlandó, hogy többé, mint ilyen, össze ne üljön!

S ma, apostolok oszlásának napján, lett volna a Schmerling-ministerium is végképp feloszlandó!

Sejátszerű összetalálkozása a datumoknak!

Mintha azok combinativ fölmerültében titokszertü humor rejlenék, mely fagyos mosolylyal látszik bezárni a közelebbi, újabb, meddő korszak ajtaját.

De nekünk nincs kedvünk humorizálni.

Fejünk felett ismét egy politikai áradat vészei zúgnak el, s midőn a destructiv munkásság e szomorú korszakától búcsút venni készülünk, ünnepélyesebb érzések teszik komolylyá e helyzet körüli felfogásunkat.

A mi helyzetünk — specialis erdélyi szempontból véve — ha nem is vigasztalan, de még mindig kínos.

El nem temetve — mert a jog el nem temethető, s ez jobb sorsunk fordultának zá-

loga — de félig romok közé temetve, várjuk kiszabadításunkat, a magyar királytól s magyar országgyűléstől várjuk azt.

A király s a törvényszerű honatyák apostoli hivatásába vetett bizalommal s ildomos türelemmel várjuk sorsunk eldőlését, mely hitünk szerint, örökre az anyahon sorsához van csatolva.

Az ég adja, hogy a legitimitás apostolait zavartalan ünnepélyességgel összegyűlni, a magyar korona egész területéről egyesülni, s hazánk és a birodalom érdekeit ő Felséggel egyetértőleg kedvezőbb viszonyok közé vezetni lássuk!

Ezt kívánjuk apostolok oszlásának napján a helyett, hogy az ildomtan humor azon jogával élünk, melyet a most gyásztöltő párt, a Schmerling-ara alatt, magának ellenünkben megengedett.

Nem egy párt bukásának, hanem hazánk s a birodalom emelkedésének érdeke áll szemünk előtt!

Lapszemle.

Svájci és olasz lapok szintén foglalkoznak a bécsi ministerválsággal, s általában azon állapotnak meg, hogy annak célja a magyar alkotmányviszály kiegyenlítése, s Austria külpolitikáján valami lényeges változtatás nem történt.

A porosz kormánylapok magatartása aggodalmaskodó, sőt ellenséges az új fordulatok irányában. Ők jobban érezték magokat oly Austria mellett, a mely belső vizsály miatt erőnt nem fejthetett, most aggodnak, mert tudják, hogy Magyarországnak érdeke egy bizonyos mértékig védeni Austria befolyását a német szövetségre. A francia hivatalos lapok jó arezt csinálnak a válságnak, s a császár követni akarja uralkodónkat a hadsereg leszállításában, habár e célú egy béke congressus útján szeretné elérni.

Az osztrák burocraták külföldi közegei jöngonak Schmerling ur és rendszere után, s a mostan alakuló ministeriumot két szélsőség nem tűrheti: a burocratia és a forradalom.

Ő Felsége pesti elfogadtatása alkalmából egy külföldi lapokban történt forradalmi szózat alapján itt ott a reactionarius lapok kétségbe kezdetek hozni a magyar nemzet kibékülési törekvéseinek ösztönését; csinált demonstratio gyanánt kívánják felmutatni azon ünnepélyes elfogadás alatti lelkesedést, mely pedig az uralkodó Fölség magatartása által fokozatosan növekedett, s éppen ez által egy komoly bizalom és ösztönesség jellegett hordá magán.

Nehezen tudják már századunkban megkülönböztetni a forradalmat, és a törvényes önvédelmet. A magyar nemzet legrégibb intézvényeiben a fegyveres ellentállás joga is lehetett, a mi csakugyan később mint positiv törvény megszűnt; a magyaroknak még fegyveres felkeléseit is általában ezen irány jellemzi, s annak célja nem a trón felforgatása, hanem az alkotmány rehabilitatioja volt mindig, s épp azért mind annyiszor, a mint az alkotmány vissza lön állitva, az ugynevezett forradalmi szellem is eltűnt. Igen is, ha a történelmet végig tekintjük, ugy találjuk, hogy Magyarország mindig alkotmánya mellett emelt fegyvert, s midőn azt visszanyerte, mindig biven teljesíté homagialis hűségét, s jól meg tudta fontolni, hogy mint magára nem elég erős állam, és jogainak biztosítása által a birodalom közös dinastiájában leli erejét. Innen van az, hogy mindig az uralkodó egyrésztől felittemelkedett a magyarokat beolvastani törekvő osztrák tanácsosok befolyásán, másfelől a nemzet emelte felül magát mindennemű elszakadási törekvéseken, s az ő alkotmányba való visszahelyeztetés nagy ténye által király és nemzet megint kölcsönös tisztelettel s kegyelettel közeledtek egymáshoz.

Mig a külföldi lapok s vélemények így hánykodnak a pártfelfogásokhoz képest a dolgok megítélésénél, az alatt a magyar és német lapok is folytatják vitatkozásait.

A „Presse” jul. 14-diki száma a következő érdekes sorokat hozza:

„A feladat abban áll, — ugymond a „Presse” — hogy oly forma találassék fel, mely a birodalmi lakosságnak legalább nagy többségét kielégítse, s hogy a hasznos, jogosult ösztönök a helyett, hogy elfojtatnának, czelszerűen kifejeztesse. Magyarország tulságos nyomásától, ha a magyarok jogosult követelése megadatnak, éppen nem tartunk; mivel őket jobbra conservativ népek ismerjük, melynek jogfolytonossági elve azonfelül még legitimisticus alapon is nyugszik. Hisz részünkről a kiegyezkedés föltétele, hogy Magyarország kölcsönös meglegedésre rendezett birodalmi képviseleti

